

Studiedag: Duurzame ontwikkeling: een nieuw paradigma voor Sociaal Werk?

Moo Laforce (Leren ondernemen, Leuven)

Duurzaamheid in het sociale proces

Ik werd gevraagd door Hilde .... Of ik een gesprek wou hebben rond duurzaamheid binnen de vereniging *Leren Ondernemen*. *Leren Ondernemen* is een organisatie die gezinnen in armoede ondersteunt. Armoede (het gaat hier over 6 tot 10% van de bevolking) is hardnekkig en structureel. De negatieve tendensen tegenover mensen in armoede in onze samenleving worden sterker. Meer en meer worden de oorzaken van de armoede eenzijdig op de schouders van de armen zelf gelegd. Daarom is het belangrijk dat we, in het kader van armoedebestrijding samenwerken aan permanente oplossingsstrategieën, en dit vanuit een veel breder maatschappelijk perspectief. Armoedebestrijding vraagt om duurzame aandacht en ondersteuning.

Duurzaamheid staat heel dicht bij kwaliteit. Het gaat bij mij dan niet om de 'kwaliteit' van de kwaliteitshandboeken. Maar om kwaliteit in het ontwikkelen van menselijke relaties en in het professioneel ondersteunen van de mensen in armoede.

Binnen de vereniging *Leren Ondernemen* heeft duurzaamheid en kwaliteit onmiskenbaar veel met 'tijd' te maken. Kwaliteit gedijt bijvoorbeeld – langzaam maar zeker - binnen een cultuur van langdurige en toegewijde zorgzaamheid. En daar hoort een sterk persoonlijk engagement bij. De beste garantie voor duurzaam werken lijkt ons nog altijd een 'basishouding van aandacht, respectvolle betrokkenheid en creatieve deskundigheid' in een langdurig perspectief. De organisatiecultuur speelt daarbij een belangrijke rol.

Ik kom dan al snel bij Andries Baarts presentiebenadering. Presentie (of aanwezig zijn) garandeert kwaliteit en duurzaamheid. Enkele kenmerken zijn dan: Het ritme van werken is afgestemd op het ritme van de andere. Soms traag maar soms razend snel en dringend. De contacten met de mensen zijn langdurig en het zijn de mensen zelf die de contacten kunnen verbreken, niet de tijdelijkheid van het project. Er wordt gezocht naar een aansluiting bij de leefwereld, de comfortzone, de levensloop van de mensen. Het probleemoplossingsdenken staat niet centraal, wel de kwaliteit en de duurzaamheid van de samenwerking. (1)

Jaarlijks wordt er vanuit de vereniging samengewerkt met de KHLeuven in het kader van stages. Zowel met de afdeling sociaal-cultureel werk als met de afdeling maatschappelijke activering. We zijn blij met deze samenwerking. We krijgen goeie stagairs, die sterk betrokken en geëngageerd zijn en respectvol omgaan met de mensen in armoede.

Zowel wij als de stagairs worden echter geconfronteerd met methodieken, strategieën..., zowel vanuit de school, vanuit het werkveld, maar vooral vanuit de overheid die dikwijls haaks staan op een duurzame aanpak van de armoedebestrijding. Studenten moeten binnen hun stage een eigen project opzetten, vertrekkende van probleemstelling, over strategische doelstellingen naar oplossingsstrategieën. Wij moeten ons tegenover het beleid verantwoorden. Wat opvalt aan deze vorm van verantwoording is dat ze beperkt blijft tot een methodisch-technische aangelegenheid. Deze oriëntatie wordt vooral ingegeven door de verwachtingen van het beleid ten aanzien van onze werkingen. Het zijn in eerste instantie de beleidsmakers die willen dat we ons uitsluitend op deze methodisch-technische manier opstellen. Dit wordt gelijkgesteld met professioneel handelen. Dat houdt in dat men van ons verwacht dat we instrumenten van participatie - te begrijpen als inclusie in de bestaande samenleving - ontwikkelen.

Zo wordt professioneel handelen ontdaan van zijn inhoudelijk-politieke dimensie. Die inhoudelijk-politieke dimensie heeft te maken met machtsverhoudingen, met de manier waarop de samenleving armoede blijft in stand houden. Daarom wordt kritisch commentaar geven op

dat beleid dikwijls geduid als 'onprofessioneel handelen'. Nochtans maakt 'het structureel werken' en 'de maatschappelijke verandering' uitdrukkelijk deel uit van de opdracht van de verenigingen. Maar, we merken dat in veel gevallen dat laatste aspect wordt ingeperkt tot een consensusgerichte dialoog met het beleid.

Het projectmatig werken wat van de studenten wordt verwacht in het kader van hun stage, situeert zich volgens mij sterk in deze methodisch-technische benadering. Daarenboven komt het in veel gevallen neer op het snel verzinnen van oplossingen, zonder dat men de situatie grondig heeft verkend. Wanneer de kandidaat-stagiairs zich bij ons aanmelden voeren we meestal een grondig gesprek over de mogelijke activiteiten bij de stage. Daarbij proberen we altijd duidelijk te maken dat het rekening houden met het tempo en het ritme van de mensen, en ook met toevallige waardevolle dingen die zich aandienen, van groot belang is. Eens ze op de stageplaats aan de slag gaan staan de studenten onder een veelzijdige druk: vanuit de organisatie, vanuit de mensen, maar ook vanuit de opleiding. Die veelzijdige druk is soms moeilijk met elkaar te verzoenen. De school verwacht snelle, concrete oplossingsstrategieën in het kader van projectmatig werken. Het werken met mensen in armoede vraagt een heel andere benadering: langzaam, intensief, duurzaam, onderzoekend. Deze verwachtingen botsen.

Van de begeleiders worden vanuit hun opleiding en vanuit de eisen van de ondersteunende instanties en de controlerende overheid dat ze zich wapenen met een batterij aan hulpmiddelen zoals protocollen, procedures, check-lists, tevredenheidstests, indicatoren, handelingsplannen, evaluatieschema's en contracten, met de bedoeling dat de kwaliteit van het werk op die manier zal stijgen.

Deze technische handvatten die het kwaliteitsbeleid ons zo gul aanreikt, zijn jammer genoeg te weinig ingebed in een basishouding van authentieke aandacht en respectvolle betrokkenheid. Zo creëer je eenzijdige technisch-professionele begeleiders: technisch goed scorend misschien, schijnbaar efficiënt, maar in wezen compleet ineffectief.

Want als uw geloofwaardigheid in het gedrang komt, dan moogt ge heel uw trukendoos opplooiën. De respectvolle basishouding is nog maar het begin. Daarnaast is er nood aan liefde, zorgzaamheid, persoonlijkheid, respect. Dit is zeker zo bij *Leren Ondernemen* waar er hoofdzakelijk gewerkt wordt met gezinnen in armoede, met kinderen die gekwetst zijn en uitgesloten. Een goede basishouding is hier levensnoodzakelijk, een duurzame aanpak onvermijdelijk.

Om even samen te vatten: onder **duurzaamheid** binnen *Leren Ondernemen* verstaan we: **permanent en in de breedte ondersteunen en structureel werken.**

Dit wil zeggen:

1. Aan de kant van de mensen blijven staan, ook als professioneel, zowel op korte als op lange termijn
2. Langdurig engagement met het oog op het opbouwen van een vertrouwensrelatie
3. De dialoog onderhouden met de mensen, hoe moeilijk het soms ook is. Dat betekent niet enkel luisteren, maar ook je mening zeggen: de mensen confronteren en laten confronteren
4. Ze graag zien
5. Een permanente plek creëren waar ze kunnen samenkomen, een plek waar ze erkenning krijgen.

(1) Andries Baart